

CE (MAI) E DE FĂCUT? O LEGE ÎMPOTRIVA MEDIOCRITĂȚII

În nici un caz, dar în nici un caz, nu mai trebuie să facem totul. Am încercat asta destulă vreme, și până la urmă am văzut cu toți ce-a ieșit. Dar este simplu de spus ce să nu facem — invers e ceva mai dificil. Să ne gândim, deci...

În primul și-n primul rând ar trebui să facem teatru, adică spectacole, dar nu cu orice preț, adică oricum și cu orice plesă, ci teatru-teatru, desigur pentru toate gusturile, dar teatru de bun gust, care să-ți lase adică un gust bun și după ce-ai ieșit din sală. Pentru asta este însă nevoie de câteva lucruri, în primul rând, evident, de har și de muncă, dar și de bani și de o bună organizare a vieții teatrale. Cele câteva spectacole importante care au apărut în ultimii doi ani au demonstrat, dacă mai era nevoie, că putem fi competitivi oriunde în lume și că avem artiști de primă mărime; să vedem ce ne lipsește.

Ne lipsește o lege bună a teatrelor, o lege care să uite complet tipul de organizare anterior, o lege care să ajute, iar nu să frîneze activitatea artistică, care să permită valorilor să lase mai limpede în evidență (atât din punct de vedere moral, cât și material), descurajând impostura, o lege care să stabilească precis răspunderile tuturor celor implicați în arta și industria spectacolului teatral, acordându-le, odată cu încrederea de după investitură, și o deplină libertate

de mișcare. Încă nu s-a schimbat nimic în teatre, decât directorii (în unele teatre chiar de mai multe ori), care trebuie să conducă exact după vechiul sistem, fiind însă lipsiți aproape de orice putere, nemaiexistând la nimeni frica de organe (de partid sau de stat), fiindcă acum a dat peste noi democrația. Cunoșc cazuri în care directorii care au avut curajul să dea afară leneși, incompetenți sau inutili, au fost ei obligați să plece din teatrele respective, cei dați afară clătind procese și fiind reangajați, rîzîndu-le în nas bleșturi directori care au crezut că pot face curățenie în instituțiile pe care credeau că le conduc. Democrația nu are ce căuta în artă! Jos democrația în instituțiile artistice! Singura cale pentru a putea progresa este renunțarea la acest fel de «democrație» în care cei mulți și mediocri au posibilitatea de a decide (prin tot felul de metode democratice), punându-i în inferioritate numerică pe cei cu adevărat buni. S-a instalat în teatrele noastre un nou fel de lehamite (altfel decât cel de până-n '89), care l-a cuprins pe artiștii de frunte. El văd că de doi ani încoace iau cam aceeași leafă cu cei din coada ierarhiei (poate cu vreo două-trei mil mai mult), cei care joacă zilnic văzînd și aceștia că sînt plătiți la fel cu cei care trec prin scenă bilunar, în drum spre casierie.

Pînă cînd cei mai buni nu vor fi cointeresați substanțial, iar cei care nu prea au treabă vor fi puși să-și caute ceva de

lucru (pe unde și-or găsi), pînă atunci nu vom putea merge înainte. De ce oare, în numele căruia principiu, zeci de mii de ingineri, doctori, profesori, cercetători, unii foarte valoroși chiar, să fie puși pe liber, în timp ce cîteva sute de actori, regizori sau scenografi fără talent, dovediți ani de-a rîndul ca atare, să umfle schemele teatrelor, luînd bani bunicel, care altfel ar putea reveni celor merituoși! Pînă cînd va continua să funcționeze umanismul socialist în instituțiile de artă! Desigur, e dureros, e greu să dai oamenilor afară, dar e oare mai puțin greu și dureros pentru un mare artist să fie frustrat de ceea ce merită din cauza celor fără hărți? De ce să sufere el, care nu are altă vină decât că are talent!

Subvențiile pe care le vom primi vor fi tot mai mici și ne vom vedea în curînd, vrînd-nevrînd, obligați să luăm hotărîri dure pentru a putea exista în continuare. Pînă nu vom avea țaria să înălțăm efectiv mediocritatea din mijlocul nostru, pînă nu-l vom da deoparte pe cel inutil dintre noi, nu vom putea nici cere mai mult de la cei buni. După asta vom vedea, am convingerea, cum spectacolele bune și foarte bune nu vor mai apărea doar accidental, cum marii noștri artiști vor juca mai mult și mai bine, cum competiția îi va stimula pe toți și cum duritatea ei va cerne valorile.

Iar dacă cineva va dori să facă teatru cu cei rămași pe dinafară, n-are decât, dar pe banii lui. Și toată lumea va fi mulțumită... Eventual!

■ MIRCEA CORNIȘTEANU

DE CE AȚI ACCEPTAT SĂ FIȚI DIRECTOR? VAL CONDURACHE, directorul Teatrului Național «Vasile Alecsandri» din Iași:

Mai înainte de a răspunde la întrebarea «De ce ați acceptat să fiți director de teatru» aș vrea să răspund la o altă întrebare, care mi s-a impus în momentul în care m-am așezat la mașina de scris: De ce am acceptat să răspund la această întrebare? Căci nu am văzut pe nimeni să întrebe un director de revistă de ce a acceptat să conducă o revistă, pe un director de muzeu de ce a acceptat să conducă un muzeu și așa mai departe. Și atunci mă întreb: de ce se pune această întrebare directorilor de teatru? Să fie teatrele instituțiile cele mai greu de guvernat? Să fie adevăratele cuvintele spuse despre actori în *Hamlet*!

Eu am lucrat, vreme de 17 ani, ca secretar literar, într-un teatru, același în care sînt acum director. Cunoșc, prin urmare, lumea aceasta și nu mi se pare nici mai ingrată, nici mai greu de mulțumit, nici mai ascunsă, nici mai păcătoasă decât lumea noastră cea de toate zilele. Poate că singurul lucru care o face neasemănătoare între celelalte lumi culturale este relația specială cu timpul. Și aici mă voi folosi de un truism: pentru actor timpul are o altă consistență și o altă viteză. La începutul carierei un actor are «în tolbă»

nu doar bastonul de mareșal, bastonul gloriei, dar și o serie de roluri scrise parcă anume pentru el. Așa cum pentru un critic cărțile stau în așteptare în rafturile bibliotecii, pregătite pentru miracolul lecturii, rolurile stau și ele în așteptarea actorului. Dar în vreme ce criticul hotărăște singur momentul lecturii pentru fiecare carte în parte, actorul e condiționat, este privat de libertatea de-a alege rolul. Și dacă Hamlet nu i se oferă pînă la 45 de ani, nu-l va mai interpreta niciodată. Și din cele 100 de roluri pe care și le dorește, din cele 100 de roluri «scrise pentru el», actorul, nici cel mai mare actor, nu se înfîlșește, în toată cariera, cu mai mult de 10. De aici și starea de veșnică nemulțumire, de eternă frustrare. Furt de rolurile care i se cuvin, actorul culpabilizează pe regizori, pe secretarii literari, pe directorii de teatre. Și pe bună dreptate. Căci pe mine, cititor de cărți, nu mă oprește nimeni din drumul meu spre bibliotecă. Nici în anii din urmă, cînd prohibiția făcea imposibil accesul la o parte a bibliotecii lumii, n-am fost, la drept vorbind, privați cu totul de lecturi interzise. Le-am citit pe sub mînă, așa cum și alimentele le procuram pe sub mînă.

Dar actorul? Cîte iubiri îngroapă într-o viață? Cu fiecare vîrstă, el trece pe lingă 15—20 de roluri. Oricîte i s-ar oferi, sînt mai puține decît i se refuză. Din conflictul acesta se naște o ființă vulnerabilă și revendicativă, sensibilă și vindicativă cu asupra de măsură, greu de înțeles și de iubit de cine nu a trăit în preajma ei. Reacția celor din afară e de obicei opacă: actorul are răsplata la fiecare spectacol, aplauzele. Ce alt artist are certitudinea izbînzii lui atît de palpabilă? Ce-i mai trebuie actorului cînd are gloria? În timp ce scriitorul e măcinat de îndoială și cînd tirajele ajung la cifre amețitoare. Sigur că da. Numai că actorul, în clipa triumfului său, simte cum agonizează în el, în imediată vecinătate, marile roluri din dramaturgia lumii. El e contaminat de agonie, el trăiește neconștient în zona de crepuscul pe care nu reușesc s-o lumineze toate reflectoarele scenei.

Iată așadar care-i răspunsul meu: deși, lucid fiind, știu că nu voi putea oferi actorilor toate rolurile pe care le merită, înțeleg, cel puțin, condiția dramatică a actorului.